

В. В. Бех, О. О. Олексієнко

Коропи українських порід

КОРОПИ УКРАЇНСЬКИХ ПОРІД Селекц. роботи зі створення укр. порід коропів – рамчастої та лускатої – від 1930 проводили співроб. Укр. НДІ рибного господарства (нині Інститут рибного господарства НААНУ, Київ) під керівництвом [О. Кузьоми](#). Породи виведені методом відтворювал. схрещування абориген. безпород. антонін.-зозуленец. лускатих і дзеркал. галиц. коропів із наступ. селекцією лускатих і рамчастих форм у сприятливих умовах утримання. Затв. 1963. Автори – О. Кузьома, В. Рошук, В. Кононов, С. Гриневич, С. Яроцький, А. Божок, П. Бишовець. Генофонд порід складається з 50 % спадк. ознак лускатого антонін.-зозуленец. і 50 % дзеркал. галиц. коропів. Укр. лускатий короп порівняно з дзеркал. галиц. (контрол. група під час породовипробування) на 2-му році життя переважає за темпами росту на 17 %, має вищий на 24 % вихід з нагулу, краще використовує кормову базу і забезпечує вищу на 46 % продуктивність в умовах екстенсив. ведення рибного господарства. За умови застосування інтенсив. технології самка дає бл. 28 т товар. риби. За характером розташування і розміром луски схожий на сазана, але має світліше забарвлення. За тілобудовою належить до високоспин. типів, має широку товсту спину з характер. напливом над головою. Осн. риса укр. рамчастого коропа – відсутність луски від голови до першого променя спин. плавця. Луска дзеркал. типу розташована у вигляді рамки вздовж спини, біля голови і плавців. Шкіра над боковою лінією темно-попеляста, під лінією – жовта. Найпродуктивніший і найвитриваліший серед дзеркал., ліній. і голих коропів. За характером живлення належить до відгодівел. типу. Особливості екстер'єру – вкорочене тіло та високоспинність. Коропи цієї породи порівняно з дзеркал. галиц. (контрол. група) ефективніше використовують корми. В умовах п'ятиразової посадки вони споживають на одиницю приросту маси на 21,4 % менше корму, їхня маса більша на 15 %, вихід з нагулу вищий на 11 %, рибопродуктивність – на 25 %. Одне гніздо плідників дає 200–600 тис. три- та чотириденних личинок. Розводять переважно у центр. та пд. регіонах України. Морфол. характеристику К. у. п. наведено у Табл.

Табл. Морфологічна характеристика короїв українських порід

Показники	Український рамчастий короп (M±m)	Український лускатий короп (M±m)
Лускатий покрив	Малолускаті (рамчасті)	Лускаті
Маса риби, г	843,6±40,5	773,0±29,1
Довжина риби, см	31,7±0,5	31,3±0,4
Коефіцієнт вгодваності	2,64±0,1	2,53±0,06
Індекс високоспинності	2,58±0,04	2,65±0,04
Індекс широкоспинності, %	16,6±0,2	17,2±0,3
Індекс голови, %	26,5±1,1	24,7±0,7
Індекс хвостового стебла, %	17,3±0,3	17,3±0,3
Індекс обхвату тіла, %	87,5±1,6	86,9±0,9
Кількість лусок на боковій лінії	відсутні	37,8±0,3
Кількість променів у спинному плавці (в дужках кількість твердих променів), шт.	(3) 19,5±0,2	(3) 19,4±0,2
Кількість променів у анальному плавці, шт.	(3) 5,9±0,1	(3) 6,0±0,0
Кількість тичинок на зябрах:		
із зовнішнього боку, шт.	25,4±0,4	22,3±0,4
із внутрішнього боку, шт.	—	—
Відносна довжина плавального міхура, %	34,6±0,6	35,4±0,3
Відносна довжина кишковика, %	277,8±6,6	235,9±6,6
Відносна маса тушки, %	66,3±0,9	64,9±0,8
Кількість хребців, шт.		
у грудному відділі	15,0±0,1	14,0±0,1
у перехідному відділі	7,0±0,1	7,0±0,1
у хвостовому відділі	15,0±0,1	15,0±0,1
Загальна кількість	37,0±0,1	36,0±0,1

О. Кузьома розробив систему структуризації укр. порід коропа, яка об'єднує низку внутр.-пород. та зонал. (екол.) типів (масивів). Серед них – антонін.-зозуленец., несвіц. масиви, любін. лускатий і рамчастий внутр.-пород., нивків. лускатий внутр.-пород., малолускатий внутр.-пород. типи. Кожен із них має певний ареал. Антонін.-зозуленец. масив – це типові представники укр. порід коропа, з яких виділилися ін. структурні одиниці. Вони представлені двома формами – лускатою і рамчастою. Несвіц. масив створ. у 1950–60-х рр. методом склад. відтворювал. схрещування дзеркал. галиц. короїв з укр. рамчастими та лускатими антонін.-зозуленец. масиву на базі рибгоспу «Несвіч» Волин. обл. рибокомбінату. Його виведення зумовлене необхідністю коропа, стійкого до захворювання на краснуху, яка в цей період завдала знач. збитків рибному госп-ву України. Вони мають 75 % спадк. задатків дзеркал. галиц. та 25 % антонін.-зозуленец. короїв. Племінні стада представлені рамчастими та лускатими формами. Рамчасті корої несвіц. зонал. типу в умовах вироб. апробації порівняно з дзеркал. галиц. переважають за темпами росту цьоголіток на 9,3 %, дволіток – на 15 %, за заг. рибопродуктивністю, відповідно, на 31,6 та 25,2 %, менш вибагливі до умов середовища, резистентніші до краснухи. За біол.

властивостями несвіц. рамчасті коропа подібні до коропів укр. рамчастої породи (антонін.-зозуленец. масиву). Вони мають близькі показники як в умовах природ., так і індустріал. відтворення. Лускаті коропа несвіц. масиву в умовах вироб. апробації переважали одноліток контрол. дзеркал. галиц. коропа за темпами росту цьоголіток на 21,8 %, дво-літок – на 14,9 %, за заг. продуктивністю, відповідно, на 41,6 та 31,4 %. За показниками відтворення несвіц. лускаті коропа подібні до коропів укр. лускатої породи (антонін.-зозуленец. масиву). Обидві форми несвіц. масиву коропів поширені в рибгоспах зх. обл. України, а також Білорусі, Молдови та ін. країн СНД.

Нивків. внутр.-пород. тип коропа створ. у 1960–90-х рр. на базі дослід. господарства «Нивка» (Київ) шляхом увід. схрещування лускатих самок антонін.-зозуленец. масиву з самцями ропшин. пород. групи. Цей тип представлений лускатою формою. У його спадк. основі – 43,75 % задатків дзеркал. галиц., 37,5 % абориген. антонін.-зозуленец. лускато коропів, а також 18,75 % задатків амур. сазана. Збагачена спадковість нивків. коропів забезпечує раннє дозрівання, високі плодючість, виживаність та темпи росту. Їм властиві підвищені холодо- та зимостійкість. Порівняно з наяв. нормативами переваги їхніх цьоголіток за зимостійкістю становлять 10 %, за продуктивністю на 1-му р. вирощування – 68 %, на 2-му (в товар. віці) – 52 %. Висока лабільність коропів дає змогу успішно розводити їх у Молдові, Грузії. 1982 вони експортовані в Болгарію, В'єтнам, Румунію, Чехословаччину, Угорщину, а також на Кубу.

Любін. внутр.-пород. тип коропа також створ. у 1960–90-х рр. Представлений лускатою та рамчастою формами. Селекцію здійснено у Львів. відділ. Укр. НДІ рибного господарства (сmt Великий Любінь Городоцент р-ну) шляхом склад. відтворювал. схрещування плідників городоцент племін. стада несвіц. масиву з коропами ропшин. пород. групи. Спадк. основа коропів нового типу містить 51,56 % задатків дзеркал. галиц., 34,38 % антонін.-зозуленец. лускатих коропів і 14,06 % задатків амур. сазана. Збагачена спадковість коропів любін. внутр.-пород. типу забезпечує їм підвищені холодо- та зимостійкість, плодючість, темпи росту, життєздатність, заг. рибопродуктивність у вирощуванні рибопосадк. матеріалу й товар. риби. Рамчасті коропа любін. внутр.-пород. типу, за результатами держ. апробування, переважають за зимостійкістю на 8,0 %, рибопродуктивністю цьоголіток – на 39,0 %, дво-літок – на 14,8 %, мають менші на 23,5 % витрати корму, вдвічі вищу плодючість порівняно з наяв. нормативами. Лускаті коропа любін. внутр.-пород. типу, за результатами держ. породовипробування, порівняно з наяв. нормативами переважають за зимостійкістю на 9,1 %, рибопродуктивністю цьоголіток – на 43,4 %, дво-літок – на 20,2 %, мають менші на 7,0 % витрати корму, вищу на 130 % плодючість. За індексами тілобудови обидві форми коропів любін. внутр.-пород. типу відповідають укр. пород. стандарту. Їх розводять у дослід. госп-ві «Великий Любінь», на Львів. і Терноп. рибокомбінатах, Микол. рибниц.-меліорат. станції (Львів. обл.).

Малолускатий внутр.-пород. тип укр. рамчастої породи коропа створ. шляхом склад. відтворювал. та зворот. схрещувань на основі генотипів укр. і румун. селекції. Має 3 завод. лінії: нивків., закарп. та лебедин., гол. відмінність між якими закладена на генет. рівні за спадк. ознаками. Збагачена спадк. основа нового типу коропа вирізняється високими показниками темпів росту, зимо-, життєстійкості, плодючості, скоростиглості та резистентності. Крім того, малолускатий тип коропа відповідає всім європ. вимогам щодо товар. вигляду (м'ясна тілобудова, високоспинність, малолускатість). Відповідно до технол. норм рибництва малолускатий тип коропа має перевагу за рибопродуктивністю у 1-й рік вирощування – від 28,9 до 42 % (залежно від лінії), у товар. 2-літньому віці – від 12,0 до 34,8 %, за менших витрат корму – від 14,5 до 37,9 % та від 7,5 до 28,5 %, відповідно. Перевага однорічок за зимостійкістю становить 14,5 %. Розводять у пд. обл. Полісся, в Лісостепу та Степу.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Кузема А. И. Украинские породы карпа // Рыбоводство и рыболовство. Москва, 1966;
2. Томіленко В. Г. Генетика і селекція риби в Україні // Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть. Т. 4. К., 2001;
3. Олексієнко О. О., Грициняк І. І. Внутрішньопородна структура українських коропів // Рибогосп. наука України. 2007. № 1;
4. Бех В. В. Малолускатий короп нового типу // Тваринництво України. 2009. № 1;
5. Його ж. Економічна ефективність вирощування малолускатого внутрішньопородного типу української рамчастої породи коропа // Рибогосп. наука України. 2009. № 2.

Бібліографічний опис:

Коропи українських порід / В. В. Бех, О. О. Олексієнко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5153>

